

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НАД ЖІНКАМИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Дуліба Є.В.

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Дроздова О.В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Пандемія COVID-19 є міжнародною проблемою у сфері охорони здоров'я, що суттєво вплинула на всі аспекти життя кожної країни. Розпорядження держав «залишатися вдома» та закриття шкіл, що було запроваджено понад в 160 країнах світу, призвели до збільшення рівня домашнього насильства над дівчатами та жінками у 2020 році [1]. Наприклад, у лютому 2020 році кількість випадків домашнього насильства, що були зареєстровані у провінції Хубей в Китаї, збільшилося втричі порівняно з аналогічним періодом 2019 року [2], у Великобританії лише за перший тиждень локдауну кількість телефонних дзвінків до Національної телефонної лінії допомоги жертвам насильства в сім'ї збільшилося на 25% [3], а в Італії, навпаки, кількість дзвінків на телефонні лінії допомоги істотно зменшилися, при цьому зросло число текстових та електронних повідомлень [4]. В цілому, за даними Структури ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, 243 мільйони жінок та дівчат у віці 15-49 років зазнавали сексуального або фізичного насильства у 2020 році [1].

В Україні ситуація щодо домашнього насильства над жінками під час пандемії COVID-19 є надзвичайно складною, про що свідчить ряд проблем. По-перше, дослідження проведене ще у 2019 році Організацією з безпеки та співробітництва в Європі демонструє, що в Україні лише 7%

жінок, що стали жертвами домашнього насильства, зверталися до поліції [5]. А тому точний даних про кількість жінок, які стали жертвами насильства під час пандемії, в Україні відсутні, адже переважна більшість жінок не повідомляють до поліції про випадки фізичного або сексуального насильства.

По-друге, не зважаючи на те, що в Україні прийнято Концепцію державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року [6] й посилено адміністративну відповідальність за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі [7], кількість випадків домашнього насильства не зменшилося. Зокрема, протягом 2020 року в Україні зафіксовано 211362 звернень з приводу домашнього насильства, що на 61,9% більше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (130514 звернень), з яких від жінок надійшло 180921 звернень, що становить 85,6% від загальної кількості [8]. При цьому у більшості випадках жінки в Україні, як правило, не мають доступу до послуг у разі насильства, не проінформовані або не знають, що робити взагалі, якщо вони зазнали насильства [5], що свідчить на неналежну інформаційну діяльність держави в цьому напрямку. Поряд з цим в Україні функціонує Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей [9], Національна «гаряча лінія» з питань запобігання домашнього насильства [10], створений веб-сайт «Розірви коло», що спрямований на посилення спроможності та ролі міст у розбудові стійких механізмів захисту на надання допомоги постраждалим від домашнього насильства [11], розроблено мобільний додаток «Твоє право», що є універсальним юридичним довідником для всіх осіб, що постраждали в наслідок конфлікту на сході України та від сексуального і гердерно зумовленого насильства чи торгівлі людьми [12], створено 37 притулків для жертв домашнього насильства, діє 298 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі [13].

По-третє, за вчинення особою домашнього насильства передбачена адміністративна відповідальність (стаття 173-2 КУпАП) [14], а за систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи – кримінальна відповідальність (стаття 126-1 КК України) [15]. Однак статистичні дані свідчать, що здебільшого особи, що вчиняють домашнє насильство, притягуються до

адміністративної відповідальності. Так, зокрема, відповідно до судової статистики судів першої інстанції до кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства за ознаками складу злочину, що передбачено статтею 126-1 КК України, притягнуто 921 особу, при цьому потерпілими є 593 жінок та 6 дівчаток [16]. Водночас, за вказаний період до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства притягнуто 62360 осіб [17].

По-четверте, судова статистика свідчать про те, що протоколи про вчинення адміністративного правопорушення за статтею 173-2 КУпАП не завжди оформляються належним чином із дотриманням вимог чинного законодавства уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції згідно зі статтею 255 КУпАП. Так, наприклад, протягом 2020 року до судів першої інстанції України надійшло 124770 матеріалів про притягнення особи до адміністративної відповідальності, що передбачена статтею 173-2 КУпАП, яких 17001 матеріал повернуто на доопрацювання, 42092 проваджень закрито, в тому числі 20999 справ у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення, 11414 справ – у зв'язку із звільненням від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення, 8578 справ у зв'язку з відсутністю події і складу адміністративного правопорушення, 125 матеріалів передано до прокурора чи органу досудового розслідування [17].

Як висновок з вищезазначеного, на нашу думку, для України сьогодні є важливим підвищення обізнаності жінок про існування заходів, які держава вживає для запобігання та протидії домашньому насильству, про можливість отримання правової допомоги, соціальних послуг, підтримки та захисту; здійснення інформаційної діяльності щодо реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; підвищення професіоналізму серед працівників Національної поліції України, які виїжджають на виклики про випадки вчинення домашнього насильства, а також які наділені правом складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтею 173-2 КУпАП.

Література:

1. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women). Justice for Women Amidst COVID-19. URL: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/justice-for-women-amidst-COVID-19-en.pdf?la=en&vs=5442>
2. WHO. COVID-19 and Violence against Women What the Health Sector/System Can Do. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331699/WHO-SRH-20.04-eng.pdf>

3. Chipakupaku, D. Coronavirus: Calls to National Domestic Abuse Helpline Rise by 25% in Lockdown. Sky News. Sky. April 6. URL: <https://news.sky.com/story/39coronavirus-calls-to-national-domestic-abuse-helpline-riseby-25-in-lockdown-11969184>
4. Emma Graham-Harrison, Angela Giuffrida, Helena Smith, Liz Ford. Lockdowns around the world bring rise in domestic violence. URL: <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>
5. OSCE-led survey on violence against women: Ukraine. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/1/3/440312_0.pdf
6. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-%D1%80#n2>
7. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі: Закон України від 01.07.2021 № 1604-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1604-20#Text>
8. Уряд затвердив Державну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19691.html>
9. Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: наказ Мінсоцполітики України від 11.12.2018 № 1852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18#Text>
10. Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації. URL: <https://la-strada.org.ua/garyachi-liniyi>
11. Розірви коло. URL: <https://rozirvykolo.org/about/>
12. Твоє право. URL: <https://www.donbasssos.org/category/%d0%bd%d0%b0%d1%88%d0%b8-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b5%d0%ba%d1%82%d1%8b/%d1%82%d0%b2%d0%be%d1%94-%d0%bf%d1%80%d0%b2%d0%be/>
13. Міністерство соціальної політики приєднується до онлайн-марафону #миЕУкраїна до святкування Дня Європи в Україні. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20033.html?PrintVersion>
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/conv#Text>

15. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
16. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження (№1-к) за 2020 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020
17. Звіт судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. Зведений за 2020 рік (№1-п).
URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020